

Obsah

Úvod	13
1 Molekulární abnormality u plicních nádorů a jejich klinické využití	15
1.1 Cytogenetické změny	15
1.2 Vrozené genetické změny, zodpovědné za vznik plicních nádorů	16
1.3 Genetické změny u sporadických forem plicních nádorů	17
1.4 Klinický význam metod molekulární biologie a genetiky	22
1.4.1 Význam diagnostický a screeningový	22
1.4.2 Význam léčebný	23
2 Epidemiologie plicní rakoviny	29
2.1 Typy epidemiologických studií	29
2.2 Deskriptivní epidemiologie plicní rakoviny	31
2.2.1 Časové trendy plicní rakoviny	31
2.2.2 Změny v zastoupení jednotlivých histologických typů plicní rakoviny	37
2.2.3 Plicní rakovina a aktivní kouření	37
2.2.4 Ostatní rizikové faktory plicní rakoviny	40
2.2.5 Prevence plicní rakoviny	42
3 Chemoprevence	45
3.1 Mechanismy působení retinoidů a karotenoidů	45
3.2 Retinoidy a karotenoidy v primární prevenci	46
3.2.1 Klinické studie u prekanceróz	46
3.2.2 Klinické studie s cílem primární prevence nádorů plic	47
3.3 Sekundární prevence	49
4 Vyšetřovací metody	53
4.1 Anamnéza	53
4.2 Vyšetření primárního nádoru a uzlinového postižení	53
4.2.1 Skiagram hrudníku	53
4.2.2 Výpočetní tomografie (CT) hrudníku	56
4.2.3 Magnetická rezonance	59
4.2.4 Pozitronová emisní tomografie	60
4.2.5 Virtuální bronchoskopie	61
4.2.6 Bronchoskopie	62
4.2.7 Fluorescenční bronchoskopie	63
4.2.8 Cytologické a histologické vyšetření	64

4.2.9	Mediastinoskopie	70
4.2.10	Torakoskopie a videotorakoskopie	72
4.2.11	Transparietální punkční biopsie plic	73
4.2.12	Endobronchiální ultrazvuk	74
4.3	Vyšetření vzdáleného postižení	74
4.3.1	Vyšetření mozku	75
4.3.2	Vyšetření jater	75
4.3.3	Vyšetření nadledvin	76
4.3.4	Vyšetření skeletu	76
4.3.5	Vyšetření kostní dřevě	77
5	Klasifikace plicní rakoviny	83
5.1	TNM klasifikace a rozdělení do stadií	83
5.2	Změny v TNM klasifikaci	86
5.3	Změny v klasifikaci stadií	87
5.4	Klasifikace regionálních lymfatických uzlin	92
5.5	Klasifikace stadií malobuněčného karcinomu plic	95
5.6	Histologická klasifikace plicních nádorů	95
5.6.1	Klasifikace neuroendokrinních plicních nádorů	104
5.6.2	Klasifikace stupně diferenciacie	106
5.7	Doporučená vyšetření k určení stadia karcinomu plic	106
6	Prognostické faktory u plicních nádorů	111
6.1	Klinické a sociodemografické prognostické faktory	111
6.2	Prognostický význam morfologických parametrů nádoru	111
6.3	Molekulárně-biologické prognostické faktory	112
6.4	Nádorové markery jako prognostické faktory	113
6.5	Prognostické faktory imunitní	114
6.6	Paraneoplastické syndromy jako prognostické faktory	114
6.7	Prognostický význam běžných laboratorních metod	114
6.8	Ostatní prognostické faktory	115
7	Klinický obraz	121
7.1	Projevy lokoregionálního růstu nádoru	122
7.2	Pancoastův syndrom	123
7.3	Syndrom horní duté žíly	126
7.4	Pleurální syndrom	128
7.5	Projevy vzdálených metastáz	129
7.5.1	Metastázy do centrálního nervového systému	130
7.5.2	Jaterní metastázy	130
7.5.3	Metastázy do skeletu	131
7.5.4	Postižení srdce	131

7.6	Paraneoplastické syndromy	133
7.6.1	Hyperkalcemie	134
7.6.2	Syndrom zvýšené sekrece antidiuretického hormonu	134
7.6.3	Hypertrofická plicní osteoartropatie	135
7.6.4	Karcinoidový syndrom	135
7.6.5	Další endokrinní paraneoplastické syndromy	136
7.6.6	Hematologické a kardiovaskulární paraneoplastické syndromy	140
8	Nádorové markery v diagnostice a léčbě plicních nádorů	145
8.1	Hormony	147
8.1.1	Adrenokortikotropní hormon (ACTH)	147
8.1.2	Lidský choriový gonadotropin (HCG)	147
8.1.3	Kalcitonin (CT)	148
8.1.4	Parathormon (PTH)	148
8.1.5	Antidiuretický hormon (ADH)	148
8.1.6	Onkofetální proteiny	148
8.2	Enzymy	149
8.2.1	Neuron specifická enoláza (NSE)	149
8.2.2	Kreatin kináza – BB izoenzym (CK-BB)	150
8.2.3	L-dopa dekarboxyláza a histamináza	150
8.3	Proteiny cytoskeletu	150
8.3.1	CYFRA 21-1	151
8.4	Další látky	152
8.4.1	Antigen spinocelulárních buněk (SCCA)	152
8.4.2	Tkáňový polypeptidový antigen (TPA)	152
8.4.3	CA 19-9	152
8.4.4	Chromogranin	152
8.4.5	Surfaktant apoprotein	152
8.4.6	Gastrin releasing peptide (GRP)	152
8.4.7	Serotonin	153
8.5	Neuroendokrinní fenotyp plicních nádorů	153
8.6	Možnosti využití nádorových markerů	153
8.6.1	Diagnostika	153
8.6.2	Určení lokalizace tumoru a staging	153
8.6.3	Léčba	154
8.6.4	Monitorování průběhu nemoci	154
9	Chirurgická léčba plicních nádorů	157
9.1	Předoperační vyšetření	158
9.1.1	Vyšetření ventilace	158
9.1.2	Difuzní kapacita plic	163
9.1.3	Krevní plyny	164

9.1.4	Spiroergometrie	164
9.1.5	Scintigrafie plic	164
9.2	Předoperační příprava	165
9.3	Kurativní resekce	165
9.4	Typy plicních operací	167
9.4.1	Pneumonektomie	167
9.4.2	Lobektomie	168
9.4.3	Parenchym šetřící výkony	169
9.4.4	Rozšířené operační výkony	170
9.5	Pooperační komplikace	171
9.5.1	Pooperační úmrtnost	171
9.5.2	Arytmie	171
9.5.3	Srdeční hernie	172
9.5.4	Torze laloku	172
9.5.5	Atelektáza	172
9.5.6	Bronchiální píštěl	172
9.5.7	Pooperační krvácení a chylotorax	173
10	Obecné základy radioterapie plicních nádorů	175
10.1	Teleradioterapie	175
10.1.1	Základní pojmy používané v teleradioterapii plicních nádorů	175
10.1.2	Frakcionační režimy	175
10.1.3	Plánování radioterapie	177
10.1.4	Možnosti zvýšení účinnosti radioterapie	179
10.1.5	Vliv hypoxie na výsledek radioterapie	179
10.1.6	Nežádoucí účinky radioterapie	181
10.2	Brachyterapie	187
10.2.1	Vybavení pro brachyterapii	187
10.2.2	Základní jednotky a pojmy používané v brachyterapii	187
11	Endobronchiální léčba plicních nádorů	191
11.1	Mechanické odstranění nádoru	191
11.2	Laserová léčba	192
11.3	Kryoterapie	193
11.4	Fotodynamická terapie	193
11.5	Tracheobronchiální stenty	195
12	Základy chemoterapie plicních nádorů	197
12.1	Charakteristika vybraných cytostatik	197
12.1.1	Alkylační látky	198
12.1.2	Antimetabolity	200
12.1.3	Antibiotika s protinádorovým účinkem	200

12.1.4	Vinka alkaloidy	202
12.1.5	Podofylotoxinové alkaloidy	203
12.1.6	Taxany	204
13	Léčba nemalobuněčného karcinomu plic	207
13.1	Cíle protinádorové léčby a volba léčebného postupu	207
13.2	Základní léčebné modality	208
13.3	Radioterapie jako samostatná modalita	209
13.3.1	Předoperační radioterapie	209
13.3.2	Pooperační radioterapie	209
13.3.3	Nové postupy při radioterapii nemalobuněčného karcinomu plic	210
13.4	Kombinované léčebné postupy	213
13.4.1	Rozdělení léčebných postupů dle časové sekvence	213
13.4.2	Indukční chemoterapie – obecné principy	214
13.4.3	Konkomitanti radiochemoterapie – obecné principy	214
13.5	Chemoterapie nemalobuněčného karcinomu	217
13.5.1	Indukční chemoterapie bronchogenního karcinomu	222
13.5.2	Adjuvantní chemoterapie	223
13.5.3	Chemoterapie nemalobuněčných karcinomů	223
13.6	Léčebné postupy podle klinického stadia	224
13.6.1	Léčebné postupy u časných klinických stadií	225
13.6.2	Léčebné postupy u lokálně pokročilých stadií	226
14	Léčba malobuněčného karcinomu plic	239
14.1	Chirurgická léčba malobuněčného karcinomu	240
14.2	Radioterapie malobuněčného karcinomu	243
14.3	Chemoterapie malobuněčného karcinomu	244
14.4	Monoterapie malobuněčného karcinomu	244
14.5	Kombinovaná chemoterapie malobuněčného karcinomu	247
14.6	Alternující chemoterapie malobuněčného karcinomu	250
14.7	Trvání léčby	251
14.8	Intenzifikace chemoterapie	252
14.9	Hemopoetické růstové faktory	255
14.10	Interferony (IFN)	256
14.11	Chemoterapie mozkových metastáz malobuněčného karcinomu	257
14.12	Léčba relapsů malobuněčného karcinomu plic	257
14.13	Profylaktické ozáření mozku	258
14.14	Doporučené léčebné postupy podle stadia	260

15 Mezoteliom pleury	269
15.1 Benigní mezoteliom	269
15.2 Maligní mezoteliom	269
15.2.1 Epidemiologie	270
15.2.2 Patogeneze onemocnění	271
15.2.3 Klinický obraz a diagnostika	271
15.2.4 Léčba	275
16 Karcinoid plic	287
16.1 Základní charakteristika a histologická klasifikace karcinoidu	287
16.2 Klinický obraz	288
16.3 Vyšetření	292
16.4 Prognostické faktory	293
16.5 Léčba	293
17 Metastázy zhoubných nádorů do plic	299
17.1 Patogeneze plicních metastáz	299
17.2 Symptomatologie plicních metastáz	299
17.3 Diagnostika plicních metastáz	300
17.4 Léčba plicních metastáz	301
17.4.1 Prognostické faktory pro chirurgickou resekci	301
17.4.2 Význam resekce metastáz u jednotlivých diagnóz	303
18 Dispenzarizace	307
19 Hodnocení léčebného výsledku a kvality života	311
19.1 Hodnocení objektivní léčebné odpovědi	311
19.2 Kvalita života	313
19.2.1 Parametr kvality života	313
19.2.2 Hodnocení kvality života	313
19.2.3 Ovlivnění kvality života během onkologické léčby	315
20 Zásady podpůrné léčby	319
20.1 Komplikace protinádorové chemoterapie	319
20.1.1 Hematologické nežádoucí účinky	320
20.1.2 Nežádoucí účinky postihující zažívací trakt	326
20.1.3 Kardiotoxicita	332
20.1.4 Pneumotoxicita	334
20.1.5 Nefrotoxická, urotoxická	336
20.1.6 Neurotoxická	338
20.1.7 Lokální reakce při extravazaci cytostatik	339

20.2 Symptomatická léčba	341
20.2.1 Bolest	341
20.2.2 Únava	346
20.2.3 Kachexie	347
20.2.4 Psychické obtíže	348
20.2.5 Singultus	348
20.2.6 Kašel	349
20.2.7 Dušnost	349
20.2.8 Hemoptýza	351
20.2.9 Syndrom horní duté žíly	352
20.2.10 Pleurální výpotek	352
Rejstřík	361

Příloha černobílých obrázků

Příloha barevných obrázků

Publikace přináší přehled současného stavu diagnostických a léčebných možností plicního karcinomu. Doufáme, že přispěje k rozšíření znalostí o této závažné nemoci mezi pneumology, onkology, internisty, praktickými lékaři a dalšími odborníky, kteří se ve své klinické praxi s nemocnými v plicích setkávají.

Některé renigenové snímky použité v této knize byly poskytnuty lektorem MUDr. Lenkou Patlejšovou z archívu Radiodiagnostické kliniky IPVH a NN Na Bulovce. Obrázky kožních paraneoplastických projevů byly zapůjčeny MUDr. Ivanou Krajsovou z dermatovenerologické kliniky J. Měšťáka JHÚ a Všeobecné fakultní nemocnice. Za svolení publikovat zapůjčenou dokumentaci děkujeme.